

”Vad är viktigt på riktigt?”

Om dramapedagogens roll för utveckling av social hållbarhet hos barn i förskola och grundskola.

What´s essential for the greater potential?

About the drama teachers role in developing social sustainability with children in pree- elementary- and middleschool

Susanne Åberg

Handledare: Karin Erika Johansson

Examinator: Susanne Rutström

Sammanfattning

Uppsatsen fokuserar på dramapedagogens roll för utveckling av barns sociala hållbarhet i förskola och grundskola. För att skapa en förståelse av dramapedagogiken, finns det i denna uppsats även en kortfattad förklaring utav vad dramapedagogik är.

För att skapa en hållbar värld behövs hållbara människor. 2022 var 6,4% av alla barn i Sverige mellan 0–17 år i kontakt med BUP (Barn och ungdomspsykiatri). Den psykiska ohälsan fortsatte att öka under 2023. Social hållbarhet och psykisk hälsa är stora ämnen att ta sig igenom. Denna uppsats ger en liten bild av en möjlig väg av säkert många till ett bättre mående för barn i förskola och grundskola. En väg där dramapedagogik och tvärprofessionellt samarbete möjliggör en sådan utvecklingsväg.

Resultatet i uppsatsen baseras på insamlat material utifrån observationer och fyra intervjuer. Respondenterna är en auktoriserad dramapedagog anställd i förskolan och rektorn i samma enhet, samt en auktoriserad dramapedagog anställd i grundskolan och rektorn för samma skola. De ger tillsammans en bild av hur arbetet och samarbetet för utveckling av barnens sociala hållbarhet, på två olika orter i landet ser ut i den förskole enhet och grundskola där de arbetar.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och frågeställning.....	2
Frågeställning.....	2
Bakgrund	2
Begrepp	2
Barn	2
Social hållbarhet.....	2
Vad, inom psykisk hälsa påverkar den sociala hållbarheten hos individ och grupp.....	3
Barns psykiska hälsa	4
Vad är dramapedagogik.....	5
Det konstpedagogiska perspektivet	5
Det personlighetsutvecklande perspektivet	6
Det holistiska perspektivet	6
Det kritiskt frigörande perspektivet	6
Dramapedagogisk forskning inom undervisningsområdet social hållbarhet.....	7
Metod och forskningsetik.....	9
Resultat och Analys.....	10
För ett nytt samhälle krävs nya metoder	11
Dramapedagogen som resurs	11
Processinriktat arbete	13
Den sociala gemenskapen barnen emellan.....	14
De vuxnas tid för lyssnande och lyhörddhet – ett förhållningssätt	15
Diskussion	16
Referenser	20
Bilagor.....	22

Inledning

Hur mäter man en känsla av positiv kraft. Det som gör dig motiverad till att lita på din egen förmåga, våga satsa på dig själv och det som du tror på. Den positiva kraften som skapar ringar på vattnet där du med glädje vill ge tillbaka av ditt innersta till medmänniskor och till samhället i stort.

Den positiva kraften, glöden i ögonen, något på djupet som inte går att ta på men som ändå syns så tydligt. Den lilla 2 åringen som i vanliga fall kan bli så full av känslor att frustrationen orsakar skada på kompisen, slänger sig om halsen av glädje i mötet med pedagog och kompisar under det lekfulla lärande dramapasset. Eller tonåringen som kommer in till dramapasset, sjunker tungt ner på stolen. Luvan är på och blicken är mörk, sänkt och trött. Efter tjugo minuter är samma individ uppe på golvet. Luvan är nere och hen är till synes full av energi, möter blickar, ler och har till synes kul med de övriga i gruppen. När jag har arbetat dramapedagogiskt med grupper av barn från förskoleåldern till gymnasiet har den där kraften gett sig till känna. Vi verkar må bra av den där energin som uppkommer i sammanhang av gemenskap och glädje som vi får uppleva tillsammans med andra.

När världen visar på oroligheter och individualismen tagit fäste, vad är det då som är viktigt på riktigt? Alla vi som arbetar pedagogiskt, har i med läroplanerna och Agenda 2030 en skyldighet att sträva efter en mer hållbar värld och för att skapa en hållbar värld behövs hållbara människor.

Den självskattande psykiska ohälsan ökar generellt i vårt samhälle bland vuxna, ungdomar och barn. Den tydligaste ökningen sker inom barn och ungdomspsykiatri (BUP) menar Martin Rödholt (2023) som är psykiater på SKR. När unga får frågan vad de behöver för stöd för att må bra säger de att fler ska ha någon att prata med (Lindstrand 2023). Det borde i mina ögon vara en självklarhet utifrån många aspekter, men uppenbart är det inte så.

I denna studie vill jag ta reda på vad det är som kan bli tillägg på en förskola och en grundskola som väljer att prioritera social hållbarhet i form av att anställa en dramapedagog. Jag vill också ta reda på vilka möjligheter som ges till de barn som dramapedagogerna möter, samt hur dramapedagogerna arbetar med social hållbarhet.

Syfte och frågeställning

Intentionen med denna studie är att ta reda på dramapedagogikens plats i förskolans och skolans värld utifrån hur forskning och praktik påvisar för resultat. Uppsatsen kommer att undersöka hur auktoriserade dramapedagoger som är anställda i sin roll som dramapedagog på förskola och grundskola arbetar kopplat till social hållbarhet, och hur deras roll är utformad på arbetsplatsen. Studien kommer också att synliggöra varför rektorn valt att anställa just en dramapedagog.

Frågeställning

Vilken roll kan dramapedagogen spela för utveckling av social hållbarhet hos barn i förskola och grundskola?

Bakgrund

Denna rubrik inleds med en förklaring kring två olika begrepp som används i denna studie. Därefter presenteras betydelsen av behov och anknytning för positivt mående, ny forskning kring barns psykiska hälsa samt en översikt angående dramapedagogisk teoribildning. Utifrån tydliggörandet och skapandet av läsarens förförståelse kring vad dramapedagogik är, kommer det i denna del en kort redogörelse utifrån Sternudds fyra perspektiv; ”Konstpedagogiskt perspektiv”, ”Personlighetsutvecklande perspektiv”, ”Kritiskt frigörande perspektiv” och ”Holistiskt lärande perspektiv”. Sist under denna rubrik finnes ny forskning kring dramapedagogiska metoder kopplade till social hållbarhet.

Begrepp

Nedan definieras två begrepp som används i denna studie.

Barn

Då vi i förskolans och skolans värld hänvisar de deltagande unga som barn alternativt elever, har jag i denna rapport valt att endast använda mig av begreppet barn som det gemensamma begreppet för de olika åldrarna.

Social hållbarhet

Begreppet social hållbarhet kommer från Brundtland kommissionens rapport ”Our common future” (Vår gemensamma framtid). Rapporten lägger fram fyra aspekter som är av betydelse för den sociala hållbarheten; den ekonomiska, ekologiska, kulturella och den sociala (Folkhälsomyndigheten 2022).

Denna rapports definition av begreppet ”social hållbarhet” syftar till en utgångspunkt inom utbildning, utveckling och lärande på individ samt gruppnivå kopplat till barnens psykiska hälsa, varav definition av begreppet social hållbarhet kommer att grunda sig på källor som hänvisar till detta område, samt endast den sociala delen av de fyra aspekterna.

Vad, inom psykisk hälsa påverkar den sociala hållbarheten hos individ och grupp

Den 1 januari år 2020 blev det lag i Sverige på att alla barn har rätt att få sina grundläggande behov och rättigheter tillfredsställda (Rädda barnen 2023).

Människans grundläggande behov beskrivs i Maslows behovstrappa och tar upp mänsklighetens behov av; sömn, trygghet, upplevelsen av acceptans och tillhörighet, självkänsla, självrespekt och möjlighet att självförverkliga. Finns inte trygghet blir det svårt att få en bra självkänsla, vilket gör att man har svårt att förverkliga sina drömmar (Halse 2005).

Jean Piaget menar att när vi föds besitter vi en medfödd förmåga av nyfikenhet. Vi iakttar och imiterar för att lära. Däremot är förmågan att ”leva sig in i en medmänniska” inte medfött utan något som behövs utvecklas, menar Piaget (Jerlang 2005).

Däremot menar Stern och Winnicott att även spädbarn kan känna denna inlevelseförmåga, det vill säga empati. För att kunna känna empati behöver barnet kunna förnimma, förstå och kunna uttrycka vad hen känner, att kunna skilja på mina känslor och dina, samt att kunna utgå från känslan och därifrån skapa en konstruktiv handling. Alla människor, i alla åldrar kan få sin empati blockerad eller förtvinad om hens behov av att bli sedd och bekräftad inte uppfylls (Norell Beach & Berg-Danielsson 2000).

Inom person-anknytningsteorin menar Mahler och Kernberg att det behöver finnas personer i ett barns liv som är av känslomässig betydelse för barnet. Hos människan är relationsskapandet centralt för mående och utveckling. De människor i barns närhet som har betydande roll för detta är förutom familjen, även pedagoger och andra barn (Jerlang 2005).

Anknytningsteorin är baserad på över 70 år av forskning och bygger på att vi lär oss att skapa relationer som mycket unga (Josefsson & Linge 2009). De erfarenheter som vi erfar som barn kring hur relationer fungerar använder vi därefter under resten av livet. Enligt teorin är kvalitén på relationen som vi skaffat oss, med de personer vi tidigt anknutit oss till som barn, av väsentlig betydelse för hur lätt eller svårt vi kommer att ha det i livet för att skapa närhet till andra. Bristfällig otrygg anknytning som barn, kan i vuxen ålder orsaka problem med att skapa nära och varaktiga relationer (ibid 2009).

Barns psykiska hälsa

Att unga mår dåligt ibland är en naturlig del av livet och viktigt för dem att vara medveten om (Lindstrand 2023). Men tyvärr fortsätter ökningen av psykisk ohälsa i landet. Under 2022 var 6,4% av alla barn i Sverige mellan 0-17 år, i kontakt med BUP (Rödholm 2023).

Enligt OECD (2013), som är en internationell organisation för ekonomiskt samarbete och utveckling, kostar den psykiska ohälsan i Sverige ca 8 miljarder euro om året, vilket är 2,8% av BNP. Ungdomar är värst drabbade. 1 av 4 ungdomar mellan 16-18 år lider av psykisk ohälsa. Det är 25% av alla 16-18 åringar i Sverige (ibid 2013).

Sofia Lindstrand (2023) som är specialistläkare i barn- och ungdomspsykiatri samt ST-läkare i socialmedicin förklarar att ökningen av den psykiska ohälsan sker i alla grupper av ungdomar i samhället och har olika orsaker. Bland annat ökar den ekonomiska ojämlikheten i Sverige. Sverige är även det land i Europa där skillnaderna i inkomst och förmögenhet ökar mest. Den ökade digitaliseringen i samhället har inneburit att risken för depression bland unga ökat. Ett ohälsosamt jämförande sker på sociala medier och det är dessutom vanligt att hög skärmtid inkräktar på det i livet som får oss människor att må bra, såsom sömn och fysisk aktivitet. Lindstrand (ibid) menar också att vi lever i ett individualistiskt samhälle där det finns stora chanser för självförverkligande. Med detta kommer dock en högre risk för socialt misslyckande. Vid ett misslyckande i ett individualistiskt samhälle finns det en överhängande risk att skulden läggs på individen om hen inte lyckas. Skolan, som är en plats alla barn möter varje dag, har ett kompensatoriskt uppdrag. Detta innebär att skolan ska sträva efter att utjämna skillnader gällande barns förutsättningar att klara av skolan. Idag kompenserar skolan inte längre i lika stor utsträckning för människor med olika bakgrund, vilket upptäckts genom att föräldrarnas utbildning spelar stor roll för hur bra deras barn klarar av skolan. Dessutom läggs det nuvarande betygssystemet som en möjlig orsak, på grund av den stress som systemet innebär. Lindstrand (2023) lyfter fram livskunskapsprogrammen som en möjlig väg till positiv utveckling då de är strukturerade för att ge unga möjligheter att stärka sin självkänsla och stresshantering.

Även en arbetsgrupp inom det svenska läkaresällskapet poängterar livskunskapsprogrammets väsentliga roll i hälsofrämjandet bland barn (Korhonen m.fl. 2022). De menar att skolan och elevhälsan har en betydelsefull roll inom hälsofrämjandet. Skolbaserade livskunskapsprogram är i många andra länder en del av den ordinarie verksamheten på skolan, vilket inte är fallet på många svenska skolor. De menar att okunskap kan ligga bakom anledningen till att hälsofrämjande program inte används. En förutsättning för att de används är samarbete mellan

folkhälsoforskning och pedagoger. De menar också, att när det å ena sidan i skollagen står att skolan ska främja alla elevers utveckling och lärande samt att skolan ska ta hänsyn till allas olika behov, har skolan å andra sidan skapat ett betygssystem som värderar exekutiva funktioner (att kunna tänka ut, planera och utföra en handling därefter) vilket riskerar att elevers självkänsla blir negativt påverkad om de inte klarar detta. Ett steg för att skapa bättre förutsättningar för ungas mående menar läkarna vore ett tvärprofessionellt samarbete mellan olika myndigheter (ibid 2022).

I en ungdomsenkät fick unga svara på frågan vad de önskar för stöd för att må bra (Lindstrand 2023). Svaren visade bland annat att de ville veta mer om hur man stärker psykisk hälsa och de önskade minskad stress i skola och på fritiden. Något som även framkom som stor betydelse, var att fler skulle ha möjligheten att ha någon att prata med (ibid 2023). OECD skrev redan 2013 en rekommendation att myndigheterna borde öka resurserna till skolhälsovården för att få bukt på de psykiska hälsoproblemen hos unga.

Folkhälsomyndigheten (2023) har kartlagt hur bland annat normer och sociala relationer påverkar ungas psykiska hälsa. I kartläggningen framkom det att sociala sammanhang och relationer är avgörande när det kommer till den psykiska hälsan samt stress framkommen ur egna eller andras krav eller förväntningar, känsla av otillräcklighet, känsla av ofrivillig ensamhet och konfliktfyllda relationer. De menar också att det är av stor vikt att vuxna tar del av ungas erfarenheter och upplevelser, för att kunna stötta dem i deras mående.

Vad är dramapedagogik

Modern dramapedagogik lägger fokus på barns sociala och kreativa utveckling. I varianter av dramaövningar, rollspel, improvisationer och teater får barn möjligheter att utveckla sin fantasi, sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig, ta ställning och samarbeta (Rasmusson & Erberth 2016). Beroende på vad syftet är, finns det olika sätt att använda sig av drama i undervisning. Störst inverkan på hur indelningen görs i Sverige, har Sternudds fyra perspektiv fått (Hallgren 2018). De fyra olika perspektiven vilar alla på demokratiska värden (Sternudd 2000).

Det konstpedagogiska perspektivet

Metoden är teaterföreställningen och målet är att utveckla individens kreativitet och konstnärliga uttrycksförmåga, men också dennes medvetenhet om och förmåga att våga, kunna och vilja uttrycka sig, både verbalt och icke verbalt. Ofta används olika sorters litterära texter som utgångspunkt och individens utveckling handlar om att tillsammans med andra

uttrycka sig i konstnärlig form med sina sinnen, känslor, rörelse, ljud och tal (Sternudd 2000). Detta perspektiv ger barnen möjligheter att bland annat: öva kommunikation, öka självförtroendet, öva inlevelseförmåga, utveckla socialisationsförmågan genom samarbete, visa vägen till litteratur, musik och bildkonst (Lindvåg 1988).

Det personlighetsutvecklande perspektivet

I detta perspektiv arbetar dramapedagogen med vardagssituationer, kommunikationsmönster, gruppodynamik, reflektioner och gestaltning, ofta i rollspel. Arbetet inom detta perspektiv handlar om att individerna och gruppen ska utveckla en praktisk erfarenhetsbank. Detta perspektiv har som mål att utveckla demokratiska självständiga individer med förståelse för gruppodynamiska aspekter det vill säga utveckla individens förståelse av sig själv i mötet med andra, samarbete, koncentration, tal, röst, kommunikation, kroppsspråk, reflektion och avslappning samt fostra till att kunna och våga uttrycka sina tankar och åsikter i grupp (Sternudd 2000).

Det holistiska perspektivet

Målet med arbete inom detta perspektiv är att deltagarna ska få en känslomässig insikt och en kognitiv förståelse kring ett specifikt valt tema inom naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen. För att nå dit används det kollaborativa lärandet, deltagarnas inlevelse, distansering och reflektion för att undersöka olika aspekter av temat. I lärprocessen används också olika estetiska uttrycksformer. Det är dock inte deltagarnas kunskap om själva uttrycksformen som är i fokus. Metoden använder gestaltning med fantasin som verktyg och kopplar den till temat och dess fakta, till exempel genom rollspel, klassrumsspel eller processdrama. Den skapar en gemensam lek där tankar, språkande, fantasi, skapande, fakta och reflektion får ta plats. Deltagarna får i detta perspektiv även möjligheter att lära känna sina egna värderingar och attityder i medmänskliga sammanhang (Sternudd 2000).

Det kritiskt frigörande perspektivet

Det finns maktstrukturer överallt, över andra, inom oss och mellan oss. En omedvetenhet om maktstrukturerna kan skapa passivitet, förvirring eller aggressivitet. I detta perspektiv är det deltagarnas erfarenheter av förtryck, orättvisor och konflikter som utgör stoffet för lärprocessen. Målet är att deltagarna i handling och ord utforskar maktrelationer, mänskliga dilemman, hur man kan häva förtryck och hur ett solidariskt samhälle kan skapas. Här

eftersträvas handlandet och det medvetna reflekterandet hos varje deltagare, för att därefter möjliggöra en förändring av värderingar och handlande. I perspektivet används gestaltning och reflektion. Metoden är bland annat forumspel och socio analytiska rollspel (Sternudd 2000).

Dramapedagogisk forskning inom undervisningsområdet social hållbarhet

I WHO:s rapport från 2019 framkom det bland annat att drama/teater främjar hälsa inklusive psykisk hälsa. I en studie av Hallgren & Cedervall (2024 in press) kring drama och teaters betydelse för individer som lider av psykos, fann de flera positiva faktorer. Det är betydelsefullt att befinna sig i sammanhang där det dramapedagogiska förhållningssättet skapat en tillåtande och välkomnande atmosfär. Där kan man få vara sig själv, eller ges chansen att i sammanhanget av kreativitet få glömma sig själv en stund och låtsas vara någon annan, vilket också gav möjligheter att utforska andra sätt att vara. Att erfara andra deltagares mod och progression, inspirerar till att själv våga, vilket därefter ger större självkänsla. Efter studien menade deltagarna att de nu har lättare för att uttrycka sig och samspela med människor. Genom att fantisera och improvisera menade deltagarna att deras självkänsla utvecklades och de fick möjlighet att upptäcka andra verkligheter. Deltagarna menade också att de genom att arbeta med drama och teater fått möjlighet att ”lära känna sig själva och bli bekväma i sin egen hud” (ibid 2024 in press s.14).

Liknande resultat finns i äldre studier, till exempel i Christina Chiab's doktorsavhandling (1996) ”Ungdomsteater och personlig utveckling” där ungdomarnas egna uppfattningar beskriver sitt lärande såsom att självförtroendet blir större, identiteten förstärks, den kommunikativa kompetensen utökas, empatin förkovras och frihetskänslan växer (Chiab 1996). Robert Thornberg (2013) som är professor i pedagogik vid Linköpings universitet samt forskare inom fältet mobbning, menar att alla barn, oavsett ålder, kan ha behållning av att få ta del av varandras tankar, uttryck och åsikter. I det gemensamma arbetet skapas en förståelse för varandra som individer, vilket då medverkar till att minska makt och statuskillnader och kan därmed vara bidragande till att utveckla ett positivt skolklimat.

Eva Österlind är professor i drama med didaktisk inriktning vid Stockholms universitet och Hanna Larsson är adjunkt vid den samma. I forskningsresultatet som Österlind & Larsson arbetat fram på uppdrag av Skolverket (2022) framkom det att dramas potential för en positivt lärande undervisning var slående. Forskning visar att drama som används i undervisning

bidrar till barns språkutveckling, sociala interaktion och stärker deras självförtroende. Drama bjuder även in till kommunikativa, kreativa och laborativa redskap vid lärandesituationer, samt att drama är inkluderande till exempel utifrån individuella förutsättningar.

Enligt läroplanerna är språk, lärande och identitetsutveckling nära förknippade (Skolverket 2022). Skolan är en social mötesplats som har till uppdrag att barnen ska utvecklas till trygga individer genom en självmedvetenhet och samspel med andra, vilket kan uppnås genom olika former av kommunikation. (ibid 2022). Vidare förklarar Österlind och Larsson (2022)

”Drama möjliggör användandet av olika uttryck som tal, blickar, gester och rörelser när mänsklig kommunikation och socialt samspel sätts i fokus /.../ Drama berikar elevernas lärmiljö med interaktiva metoder som ger möjlighet att uttrycka sig utifrån olika identiteter, kontexter och sammanhang, med hjälp av en mångfald kommunikativa resurser. Språkutveckling och socialt samspel är två sidor av samma mynt (Österlind & Larsson 2022).

Enligt Henriksson (1987) blir lek till drama när vuxna aktivt deltar i leken och stimulerar den med material och idéer. Enligt Sternudd (2000) används fantasi och konstnärliga symboler när vi tillsammans skapar påhittade händelser av verkligheten inom dramapedagogiken.

Skolverket menar med läroplanen för förskolan att leken är viktig för utveckling, lärande och välbefinnande.

Lek är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande... För barn är det lek i sig som är viktigt. I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler (Lpfö 18).

Ett dramapedagogiskt förhållningssätt bygger på ett salutogent synsätt på grupper och individer (Hakvoort & Friberg, 2020). Det betyder att dramapedagoger uppmuntrar och bekräftar alla positiva ansträngningar och flyttar fokus bort från det som inte fungerar. Genom upplevelsebaserat lärande kan inlevelseförmåga och perspektivtagning utvecklas. Drama som metod ger möjlighet till att lära känna sig själv, andra och olika ämnen. Drama ger också möjligheter till att bygga och stärka relationerna i gruppen. Dessutom ger dess reflektioner möjlighet till djupare förståelse för olikheter, vilka möjliggör förståelse i att vi alla behövs och kan vara till hjälp för varandra. Demokratiska processer är något barn behöver få uppleva för att kunna förstå. Att bli sedd, bemött med respekt och acceptans, är enligt Hakvoort & Friberg (2020) tyvärr inte något alla har en vardaglig erfarenhet av. Därför

är det viktigt att förskolan och skolan blir en plats där detta kan erfaras (ibid, 2020).

Drama kan användas i syfte att utveckla samspel och koncentration i en grupp men det kan även användas för att ge språkstimulans eller att våga ta plats samt ge plats åt andra (Ekström 2021). Lindfors (2023) skriver om dramapedagogikens betydelse för de barn som av olika anledningar inte klarat av skolan. Hur de tysta, rädda, arga, missförstådda eller ledsna behöver få erfara lusten av att lära och känslan av att befinna sig i en kreativ stund och att lyckas. Genom lek får de möjlighet att upptäcka världen och vem de är i den. Lindfors (ibid) menar vidare hur viktigt det är att vi försöker att förstå barnen och ger dem de verktyg de behöver för att kunna navigera i livet. Hon menar att detta är en fråga om demokrati.

Fredrikssons avhandling (2013), som gjordes på uppdrag av Skolverket, visade på att dramapedagogiskt arbete ger barn möjligheter att lära känna sig själva och utveckla sin empatiska förmåga. Likaså kan drama skapa möten mellan olika barns personliga erfarenheter vilket ger dem en vidgad syn på beteende och omvärlden. Detta leder i sin tur till en djupare förståelse kring kritiskt tänkande. Drama bidrar också till ökad trygghet i gruppen.

Metod och forskningsetik

Eftersom uppsatsens syfte är att undersöka hur dramapedagogens arbete kan påverka social hållbarhet bland barn i förskola och grundskola, har jag valt en kvalitativ forskningsansats. Som metod har jag valt observation och intervju.

Urval av respondenter gjordes med syfte att hitta dramapedagoger som i sin roll är anställda utifrån sin dramapedagogiska kompetens och där tjänstebeskrivningen är specifikt dramapedagog. För att hitta respondenter inom denna kategori använde jag mig av RAD (Riksorganisationen för Auktoriserade Dramapedagoger) samt etablerade kontakter inom området.

I god tid innan intervjutillfället blev respondenterna informerade om frågeställningen och de frågor som skulle belysas. Mötet startades med observationer av dramapedagogen och därefter intervju med den samme, samt intervju med rektor.

Observationerna var organiserade på olika sätt. Hos dramapedagogen på grundskolan deltog jag i totalt tre dramapass. Två grupper från årskurs 4, samt en grupp från årskurs 1. Hos dramapedagogen på förskolan deltog jag i ett dramapass med 3 åringar.

Observationerna i passen var av den deltagande ostrukturerade formen (Bell 1995), då syftet som observatör var att skaffa mig en emotionell erfarenhet av dramapedagogens roll och betydelse. Jag deltog även av etiska skäl som ostrukturerad, icke deltagande observatör på rastaktiviteterna, detta då dramapedagogen ofta hamnade i relationsbetraktade samtal med medling och samtal. Av etiska skäl fördes det i stunden inga anteckningar, utan dessa noterades i efterhand (Bell 1995).

Intervjuerna var skapade utifrån kvalitativ semi-strukturerad metod (Bryman 2011), då det ansågs viktigt att hålla sig inom det valda området men samtidigt ge respondenten frihet att forma svaren utifrån sitt valda sätt samt att möjligheten att ställa följdfrågor skulle finnas om tillfälle gavs.

Intervjuerna utfördes enskilt och för att undvika felcitering gjordes intervjuerna på plats under ljudinspelning som därefter transkriberats. Ljudfilerna kommer av etiska skäl att raderas efter examination av uppsatsen och transkriberingarna kommer att finnas i författarens ägor även efter examination av uppsatsen, då respondenterna godkänt detta i efterhand skriftligen via mejl.

Resultat och Analys

I syftet att svara på vilken roll dramapedagogen kan spela för utveckling av social hållbarhet hos barn i förskola och grundskola har resultatet att organiseras efter följande överskrifter: ”För ett nytt samhälle krävs nya metoder”, ”Dramapedagogen som resurs”, ”Processinriktat arbete”, ”Den sociala gemenskapen barnen emellan”, ”De vuxnas tid för lyssnande”.

Överskrifterna skapades då det i bakgrunden framkom gemensamma områden med uppsatsens resultat. Områdena kunde sammanflätas i konstruktiva förslag som visar på tillägg och arbetsmetoder som kan gynna den psykiska hälsan hos barn i förskolan och grundskolan.

För att lättare se innehållet har jag valt att i texten referera ”rektorn på förskolan” som RF och ”rektorn i grundskolan” som RG. Likaså benämner jag ”dramapedagogen i förskolan” som DF och ”dramapedagogen i grundskolan” som DG.

För ett nytt samhälle krävs nya metoder

Den psykiska ohälsan är stor bland unga idag (OECD 2013) och orsakerna är flera. Skolan kompenserar inte heller i samma utsträckning som förr (Lindstrand 2023). Liksom Lindstrand reflekterar RG kring de behov hos barnen som av olika skäl inte blir tillgodosedd, och hur viktigt det blir att kunna tänka om. RG menar att på en skola med många utmaningar är det viktigt att utgå från den fakta som ges, för att därefter kunna analysera fram en lösning.

”här behöver vi göra någonting, och någonting är annat än det vi haft, alltså något annat än bara en lärare” (Rektor i grundskola).

Även RF talar om vilka olika kompetenser som behövs i dagens förskola då samhället förändrats och hur man försöker nå önskade resultat genom att man applicerar görandet på gamla system. Vilket inte fungerar tillfredställande.

”Man gräver i en gammal låda, det har man gjort i många år.../ om vi nu ska öppna en ny låda – vad ska den då innehålla” (Rektor i förskola).

RF menar att man behöver analysera vad det är barnen behöver, och göra som många andra länder gjort, vilket är att lyssna till den mängd av forskning som finns kring hur man skapar en bra skola. I denna forskning står det klart att skolan behöver olika typer av professioner, förutom lärare. Detta är något som även bekräftas av arbetsgruppen inom det svenska läkaresällskapet. De poängterar att tvärprofessionellt arbete ger bättre förutsättningar för ungas mående (Korhonen mfl 2022).

Dramapedagogen som resurs

I skollagen står det att skolor ska främja utveckling och lärande men även ta hänsyn till alla barns olika behov (Korhonen 2022). RG beskriver dilemman som kan uppstå då barnens sociala liv entrar klassrummet till exempel i form av konflikter. Lärare är fokuserade på sin undervisning och sina ämnen men hamnar i situationen att lärandet av innehållet i lektionerna blir sekundärt och skapar ett stressat fokus på grund av de sociala samspelet som behöver bearbetas efter till exempel konflikter på rasten. RG menar att om man som lärare inte arbetat aktivt med det sociala blir det svårt för barnen att tillägna sig undervisningen överhuvudtaget.

DG ger sin bild av vad skillnaden mellan dramapedagogens och lärarens syfte är. Hen förklarar att lärarens främsta mål är att lära barnen innehållet i undervisningen. DG förtydligar

att en dramapedagogs arbete och lärarens arbete med samma grupp, blir som två parallella spår där DG´s fokus är gruppens sociala utveckling och mående. Utöver detta ingår även att vid behov och önskemål ge lärarna en viss coaching.

Lindstrand (2023) skriver att det individualistiska samhället som vi alla lever i idag medför ökade risker i personliga upplevelser om misslyckande. RF betonar att de som arbetar med barn har ett ansvar för att barnen ska må bra. Barnen ska få känna sig betydelsefulla tillsammans och det ska ges förutsättningar för dem att lyckas.

Under temabaserat lärande finns möjlighet att använda det holistiska lärandet där lek, gestaltning, fantasi och reflektion får ta plats (Sternudd 2000). Att använda sig av det magiska, gå in i fiktiva världar där läraren går in och ur roll är något som DF framhäver som en väsentlig del i det pedagogiska arbetet, vilket upplevdes som en bristande förekomst i barngrupperna när DF började sin anställning. Då var hen främst anställd för att arbeta med tryggheten i varje barngrupp. Syftet har nu utvecklats till att även stärka barnskötare och förskollärare till att medvetet arbeta med gruppdynamiken. DF förklarar att hens roll skapar en kompetenshöjning där drama blir en insats för verksamheten. För DF är det viktigt att tydliggöra barnens, barnskötarnas och förskollärarnas process. Detta görs kontinuerligt genom att någon av avdelningspedagogerna alltid deltar i de dramapedagogiska passen med barnen. Alla pedagoger från avdelningen deltar sedan i de återkommande reflekterande mötena med dramapedagogen. I DFs roll ingår även ett samordningsansvar för olika kulturevenemang och att handleda pedagogerna när det kommer till de estetiska aspekterna.

Precis som folkhälsomyndigheten har kartlagt att bland annat normer och sociala relationer påverkar ungas psykiska hälsa (Folkhälsomyndigheten 2023), beskriver RG hur DG arbetar tillsammans med kurator och trygghetsteamet på skolan med syfte att skapa trygghet och studiero. Detta organiseras både förebyggande, hälsofrämjande och åtgärdande, med allt från värdegrundsarbete och gruppstärkande arbete i olika klasser. Detta arbete sker genom rastaktiviteter, korridorsarbete, lärarstöd, samtal med elever som inte mår väl, konflikthantering, gruppstärkande pass samt återkommande teaterarbete i årskurs 2. RG som har anställt två dramapedagoger på skolan menar att hen upplever att dramapedagoger har tillgång till verktyg och metoder som bidrar till en annan dimension av lärande och erfارande. Hen berättar hur dramapedagogerna också arbetar gruppstärkande och med konflikthantering i

samarbete med lärarna. DG beskriver hur samarbetet med kuratorn även har utvecklats till kompetensutveckling för arbetslagen genom deltagande i olika workshops.

Processinriktat arbete

RF beskriver hur hens inställning först varit kritisk inför att anställa en dramapedagog och förklarar att rektorsuppdraget är en tung, väldigt fyrkantig post. Dock utförs arbetet i en nära dialog och relationell kommunikation med verksamheten och där någonstans i lyssnandet började hen öppna upp för nya tankegångar och modet stärktes att våga prova nya vägar. RF beskriver hur dramapedagogiken kan skapa möjligheter även för de barn som upplevs socialt utmanande. Hen poängterar hur drama och teater kan skapa dörröppningar till andra världar. Där finns möjligheterna att få lära sig något nytt genom upplevelser i sammanhang där alla barn får chansen att bli någon som "kan". RF framhäver vidare vikten av att använda fantasi och känslan av magi för att nå alla barn och betonar hur dramapedagogiken genom detta kan stärka både individer och grupper i verksamheten. Att drama är inkluderande utifrån individuella förutsättningar menar även Österlind & Larsson (2022).

DG understryker vikten av det gruppstärkande arbetets betydelse för att utveckla respekten mellan varandra och känslan av gemenskap. Att kunna ha roligt och skratta tillsammans anser DG vara av stor betydelse. I den delade glädjen skapas en varmare gemenskap och känslan av att barnen respekterar varandra mer. DG betonar även identitetsstärkande arbete, vilken hen upplever att många av barnen på skolan har ett behov av att utveckla. Framför allt respekten för sig själv "gilla sig själv är verkligen ett mål som jag jobbar med, att du är bra, du duger, du är lika värdefull som alla andra" (Dramapedagog i grundskolan).

DF menar att arbetet är processrelaterat där hen arbetar både kollaborativt och individuellt. I detta arbete är lyhördheten och tilliten av stor betydelse för ett lyckat resultat. Hen lär känna barnen och vilken roll de har i gruppen. Därefter utgår hen sedan i kommande arbete från den informationen för att utmana barnen i till exempel att stärka modet, stärka sin självkänsla, lära sig att lyssna på varandra och vänta på sin tur. Allt görs med stor kontinuitet under en lång period. En del barn behöver mer tid än andra och övningarna görs alltid med respekt och utan tvång där tryggheten ligger som ett fundament för att barnen överhuvudtaget ska vilja dela med sig av sina tankar och erfarenheter.

Precis som DF beskriver tryggheten och tilliten som väsentlig för arbete med grupper, beskriver även Jerlang (2005) hur positiva relationer är centrala för att vi människor ska må

bra och kunna utvecklas optimalt. Ur Hallgrens & Cedervalls rapport (2024 in press) framkom det hur betydelsefullt det är för den psykiska hälsan att befinna sig i sammanhang med det dramapedagogiska förhållningssättet. Detta är något som återkommer i DFs beskrivelse av hens upplevelser kring hur barns mående kan ge positiva effekter genom det dramapedagogiska arbetet. DF menar att barn som mår psykiskt dåligt får genom att gå in i den fiktiva världen, en möjlighet till andrum. I denna fantasivärld kan de prestationslöst arbeta med sig själva genom att i leken agera som en annan karaktär. Barnen blir fångade av stunden, karaktärerna, platsen och av att leka med barn som hen aldrig brukar leka med. För i stunder som denna menar DF, att barnen ser varandra med helt andra ögon.

Behovet av att ha någon som lyssnar är stort enligt en enkät kring hur man stärker ungas psykiska hälsa (Lindstrand 2023). Under observationen på grundskolan kommer det på rasten fram ett barn till DG och frågar lite tyst ”Kan vi prata idag”? DG betonar hur viktigt det är att barnen känner sig sedda, att tryggheten och respekten för oliktankande finns där och att barnen känner att de vuxna lyssnar. Det behöver finnas en lyhördhet och en relation till barnen som gör att de vuxna kan ”läsa av” ett barn som har behov av att prata. Hen menar också de situationer kring de ”bullriga” barnen som inte lyssnar på andra. Det har stor betydelse att barnen får uppleva att dramapedagogen på riktigt är intresserad av att lyssna på vad de har att säga, men att det i detta också förväntas en respektfullhet tillbaka när de själva förväntas att lyssna. Hen fortsätter med att beskriva hur miljön blivit bättre i klasser med ”bullriga barn” efter en processinriktad period av dramapedagogiska övningar. Detta resulterade i att även de ”tysta” barnen i samma klass blev stärkta och vågade ta till orda. Olika barn behöver öva på olika saker, till exempel behöver en del barn öva på att våga ta plats, andra på att ge plats. I en kartläggning gjord av folkhälsomyndigheten kring ungas psykiska hälsa poängteras vikten av att vuxna engagerar sig i ungas upplevelser för att kunna stötta dem i deras mående (Folkhälsomyndigheten 2023).

Den sociala gemenskapen barnen emellan

Det är ett grundläggande mänskligt behov att få känna sig trygg (Halse 2005). Inom alla dramapedagogiska perspektiv (Sternudd 2000) finner vi metoder och verktyg som jobbar med tryggheten, då förhållningssättet inom dramapedagogiken är att tryggheten alltid kommer först. Lindfors (2023) beskriver hur dramapedagogiken kan användas för att ge barn som upplever stora känslor, en möjlighet att genom lek upptäcka vem de är eller kan vara. Även RF betonar hur viktigt det är att skapa upplevelser där barnen får möjlighet att bli någon som

kan. DG menar att många av de barn som hen möter har brister i sin självbild. Därtill poängterar Hallgren & Cedervall (2024 in press) hur dramapedagogiskt arbete och teater i en trygg miljö, kan skapa möjligheter för individers självbild att stärkas.

Upplevelsen av acceptans och tillhörighet är även de grundläggande mänskliga behov vilka behövs för att vi som människor ska må bra (Halse 2005). För att kunna skapa positiva relationer genom livets alla möten och konstellationer, behöver barn få uppleva ett positivt relationsskapande (Josefsson & Linge 2009). Gällande relationsskapandet och därmed även mående och utveckling, har vuxna med betydande funktioner för barnet, såsom förskollärare, barnskötare och lärare en väsentligt betydelsefull roll (Jerlang 2005). Förskola och grundskola är fulla av sociala sammanhang och relationer. Att de här sammanhangen blir positiva är avgörande för barnens psykiska hälsa (Folkhälsomyndigheten 2023). DG poängterar vikten av det gruppstärkande arbetets betydelse för att utveckla respekten och gemenskapen i en grupp. Likaså menar DF att det är viktigt att ge förutsättningar för undervisningsstunder som skapar möjligheter för barnen att upptäcka nya sidor hos varandra och hos sig själva. Detta är även något som Fredriksson (2013) med sin avhandling framhäver. Fredriksson menar att dramapedagogiskt arbete ger möjligheter att skapa möten mellan barns erfarenheter, vilket resulterar i en vidgad syn på beteende och omvärlden. Att förstå att det finns flera sätt att se på saker ger också en djupare förståelse kring kritiskt tänkande (Sternudd 2000). För att få det sociala att fungera beskriver RG hur väsentligt samarbetet mellan olika yrkesprofessioner är likaså strukturen de jobbar i, där förebyggande arbete får ta plats tillsammans med hälsofrämjande och åtgärdande arbete. I de olika dramapedagogiska perspektiven (Sternudd 2000) belyses olika sätt att arbeta med att stärka gruppen och deras samarbete. Antingen genom fokus i sig eller utifrån att det gruppstärkande arbetet är ett förarbete som skapar grundförutsättningarna inför ett kommande arbetsfokus. Både DF och DG beskriver att de som dramapedagoger utgår ifrån gruppens sociala utveckling, mående och gruppdynamik. DG framhäver också hur viktigt det är att skratta och vara lite knasiga tillsammans, att det ur glädjen i en grupp skapas en varm gemenskap med respekt för varandra. Detta är även något som finns att läsa i Hallgren & Cedervalls rapport (2024 in press) där deltagarna i studien menade att deras mod i den trygga gruppen skapade inspiration till att våga och att de efter studien upplever det lättare att samspela med andra människor.

De vuxnas tid för lyssnande och lyhördhet – ett förhållningssätt

Självkänsla och självrespekt är grundläggande mänskliga behov (Halse 2005). I en enkät som Lindstrand (2023) sammanställt svarade unga på frågan vad för stöd de behöver för att må

bra. Barnen svarade bland annat att fler skulle ha möjlighet att ha någon att prata med. Folkhälsomyndigheten (2023) har gått ut med råd om att det är viktigt att vuxna tar del av ungas erfarenheter och upplevelser för att kunna stötta dem i deras mående. Samtidigt beskriver RG att lärares arbete är undervisningsfokuserat och att sociala situationer som uppstår, lätt kan skapa stress för lärarna som har mycket undervisning att hinna med. Enligt Hakvoort & Friberg (2020) är det viktigt att förskola och grundskola blir en plats där barn får känna att de blir ”sedda”. Att försöka förstå barnen och i förståelsen ge dem verktyg till hur de ska navigera i livet, är en fråga om demokrati menar Lindfors (2023). DF betonar att de som arbetar med barn har ett ansvar för att barnen ska må bra och att de ska få rätt förutsättningar för att kunna lyckas. DG betonar vikten av att finnas där för barnen och att de alltid ska känna att hen är intresserad ”på riktigt” av vad de har att säga. Barnet som bad om tid för att prata med DG visade genom hens agerande att det fanns en möjlighet till att få bli sedd och hörd genom relationen med dramapedagogen.

Diskussion

Vilket ansvar har förskolor och grundskolor för de relationer som skapas, eller inte skapas? En av delarna som uppsatsen tar upp kopplat till social hållbarhet, är anknytning. Relationer och otrygghet som ung, kan påverka barnets hela fortsatta liv (Josefsson & Linge 2009). I likhet med Jerlang (2005) som menar att relationsskapandet är centralt för mående och utveckling, är medvetenheten kring betydelsen av en positiv anknytning en viktig del att förhålla sig till för alla med ett pedagogiskt uppdrag, då de kan komma att spela en avgörande roll i barns framtida relationsskapande. Liksom Jerlang (2005) betonar RG och RF vikten av att ge barn möjligheter till att kunna bli sitt bästa jag, detta genom att ge dem förutsättningar för individuell utveckling såväl som utveckling av dem som individer i en grupp. Rektorerna ger barnen och de anställda i sin enhet möjligheter till att aktivt arbeta med att skapa socialt hållbara relationer och en socialt hållbar arbetsmiljö, vilket är en förutsättning för att barnen ska kunna anamma den kunskap som alla med pedagogiskt uppdrag gör sitt yttersta för att undervisa.

Barns sätts av vuxna i sociala sammanhang och relationer i förskola och skola. Sammanhang som de själva inte har valt. Detta blir ett asymmetriskt maktförhållande som barnen själva inte kan göra så mycket åt. Folkhälsomyndigheten poängterade 2023 hur viktigt det är att vuxna tar sig tid att ta del av ungas erfarenheter och upplevelser för att kunna stötta dem i deras

mående. När RG beskriver hur lärare kan uppleva en stress när det kommer till att ”ta hand om” konflikter som uppstått mellan barnen då det tar tid från undervisningen, kan tankar uppkomma kring hur detta dilemma hittar en konstruktiv lösning för båda parter. RGs lösning var att utveckla Elevhälsoteamet med att tillsätta bland annat en dramapedagog. Denna omorganisation bidrog enligt RG, till bättre förutsättningar för barnens relationsskapande. Det får mig dock att fundera hur andra skolor hanterar samma dilemma.

Även Thornberg (2013) beskriver hur arbete med drama i grupprocesser minskar makt och statuskillnader, vilket är positivt för de sociala relationerna och därmed den sociala hållbarheten. Om det är en viktig demokratisk fråga för förskolan och grundskolan att göra sitt yttersta för att förstå alla barn och att ge dem de rätta verktygen för att klara av livet inte bara i skolan, utan även utanför den och i deras framtid såsom Lindfors (2023) betonar, ges då förutsättningar som tid för lyssnande och lyhördhet? I likhet med Hakvoort & Friberg (2020) behöver barn befinna sig i en organisation som gör att de känner sig betydelsefulla och sedda. Skolan som DG arbetar på har skapat en organisation som gynnar relationsskapande. Det finns vuxna i barnens närhet på raster, i korridorer och i samarbete med lärarna. Om behov skulle uppstå för ett barn att dela med sig av sitt innersta, är kanske steget till att våga prata med någon lättare om det redan finns en etablerad relation. DG berättar också hur hen ofta kan se på barnen att det är något som inte stämmer och att hen då kan närma sig barnet och påminna om att hen finns där om behov till samtal finns. Genom att arbeta långsiktigt processrelaterat, kollaborativt och individuellt får DF och DG genom lyhördhet, glädje och engagemang möjlighet att skapa en trygghet både mellan barnen och mellan barnen och dramapedagogen.

I lpfö18 står det att ”lek är grunden för välbefinnande”. Min erfarenhet påvisar att vi alla, barn som vuxna kan hålla med om detta. Som människa kan vi säkert känna igen oss i hur glädjefyllda vi kan bli i lekfulla sammanhang, även om sammanhangen kan skilja sig åt från person till person. Det kan handla om allt från ”Bäst i test” i tv till fotbollsmatcher, OS i friidrott, Wordfued på mobilen eller ett sällskapsspel med goda vänner med mera. Lekarna engagerar och stimulerar mycket glädje och gemenskap. Vad som för mig är en gåta, är vart denna ”grund för välbefinnande” som det i förskolans läroplan står, synliggörs i barnens hela väg genom grundskolan. De fyra olika dramapedagogiska perspektiven tar upp flera utvecklingspotentialer där man bland annat genom gestaltning, reflektion och perspektivbyte befinner sig i ett lekande i lärandet. DF beskriver hur hen i glädjefyllt temabaserat

processdrama undervisar barnen i ämnesrelaterade områden. DG beskriver hur hen genom dramapedagogiska gruppdynamiska pass även haft ett fokus på glädjen i gruppen och att detta skapat en större respektfullhet mellan de deltagande individerna. Om leken, av styrande vuxna med makt, hade ansetts som en grund för barnens välbefinnande, hade också olika sätt av lekande såsom de forskningsbaserade dramapedagogiska undervisningsmetoderna som är väl beprövade, fått en självklar plats i en progression genom hela grundskolans läroplan.

Drama utvecklar barns empatiska förmåga, vidgad syn på världen och vem ”jag” som individ kan få bli i den (Fredriksson 2013). Precis som Lindstrand (2023) poängterar hur sociala medier skapar ett ohälsosamt jämförande växer dagens barn upp i ett stort flöde av information där ytligheterna lätt kan skapa värderingar av hur man ska vara och se ut. I denna uppsats framgick det hur dramapedagogerna, med stöd av sina verksamheter, skapar sammanhang där barnen får möjligheter att upptäcka sig själva och se varandra utifrån nya perspektiv. Vilket är i enighet med Hakvoort & Friberg (2020) som poängterar att upplevelsebaserat lärande kan utveckla inlevelseförmåga och perspektivtagning. Att kunna se saker från olika perspektiv skulle kunna ses som ett fundament i förståelse, och inlevelse som en beståndsdel till medmänsklighet. Perspektivtagning kan också vara att ge barnen en möjlighet att få uppleva att alla är lika lika och olika, och att det under ytan finns samhörighet i faktumet att vi alla är människor. Positiva sociala relationer är avgörande när det kommer till psykisk hälsa (Folkhälsomyndigheten 2023). När dramapedagogerna i uppsatsen beskriver sitt arbete skildras tydligt deras fokus med gruppetablering, vilket ger dem möjlighet att skapa trygghet och grupptillhörighet bland barnen.

Då resultatet i uppsatsen är skapat utifrån fyra respondenter på två olika arbetsplatser, ger slutsatsen endast en hint av vilken roll auktoriserade dramapedagoger spelar för utveckling av social hållbarhet hos barn i förskola och grundskola. Det finns dock gemensamma beröringspunkter mellan respondenterna, och mellan dem och den forskning uppsatsen berör, beröringspunkter som hade varit intressant att forska vidare kring. Det hade också varit intressant att utvärdera om och hur dramapedagogers roll inom elevhälsan kan utveckla barns mående? Men också på vilket/vilka sätt som en eventuell utveckling i så fall observeras.

Som RG nämnde har dramapedagoger tillgång till kompletterande verktyg och metoder. Under uppsatsens utformning har jag ofta hamnat i behovet av att förklara skillnaden mellan teater och dramapedagogik. Detta är inget som jag valt att gå närmare in på i uppsatsen på grund av utrymmesskäl. Däremot har frågorna synliggjort behovet i att klargöra den skillnad

som faktiskt finns. När den auktoriserade dramapedagogen utför sitt arbete görs detta med stor forskningsbaserad kunskap. Det hade varit intressant att undersöka om och hur drama och teater används i förskola och grundskola, vad syftet i så fall är med den och om man kan se någon skillnad i social hållbarhet bland barnen beroende på om det är en auktoriserad dramapedagog som planerat dramapassen eller inte.

Den psykiska ohälsan breder, som tidigare sagt, ut sig på bred front och kostar samhället enorma summor. Vi behöver våga tänka nytt, öppna en annan slags låda ...en låda som skapar glädje och den där positiva kraften... den där glöden i ögonen...

Referenser

- Bell, J. (1995). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A. "Samhällsvetenskapliga metoder"
http://www.kursplaneringen.se/files/Bryman_kvalitativ_intervju.pdf [2023-10-18]
- Chaib, C. (1996). *Ungdomsteater och personlig utveckling. En pedagogisk analys av ungdomars teaterskapande*. Lunds universitet: 1996.
- Ekström, C. (2021). *Dramaövningar i skolan*.
- (2022) *Vad är social hållbarhet för oss?* Folkhälsomyndigheten
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/>
2023. *Kartläggning visar hur normer, krav och sociala relationer påverkar ungas psykiska hälsa*. Folkhälsomyndigheten.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2023/juni/kartlaggning-visar-hur-normer-krav-och-sociala-relationer-paverkar-ungas-psykiska-halsa/>
- Fredriksson, K. (2013). *Drama som pedagogisk möjlighet. En intervjustudie med lärare i grundskolan*. [avhandling].
<https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:623308/FULLTEXT01.pdf>
- Hallgren, E. & Cedervall, S. (2024 in press) *Drama och teater – kollektivt skapande för existentiell hälsa i psykosvården*.
- Halse, J A. (2005). *Abraham Maslow och den humanistiska psykologin*. I Jerlang, E (red.) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Liber, ss. 213-230
- Hakvoort, I. & Friberg, B. (2020). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Gleerups utbildning AB
- Henriksson, L. (2019). *Lära i lek och drama*. E-bok. Natur & Kultur
- Jerlang, E. (2005). *Jean Piagets teori om intelligensen*. I Jerlang, E (red.) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Liber, ss. 231-275
- Jerlang, E. (2005). *Margaret Schoenberger Mahlers psykoanalytiska objektrelationsteori*. I Jerlang, E. (red.) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Liber, ss. 105-128
- Josefsson, D. & Linge, E. (2009). *Hemligheten*. Storyside
- Korhonen, L., Unenge Hallerbäck, M., Fernell, E., Lindstrand, S., Widegren, H., Milerad, J. (2022). *5 insatser som kan bryta ohälsotrenden hos unga*
<https://lakartidningen.se/klinik-och-vetenskap-1/artiklar-1/klinisk-oversikt/2022/10/5-insatser-som-kan-bryta-ohalsotrenden-hos-unga/> [2023-10-25]
- Lindfors, R-M. (2023). *Muntligt berättande och drama i skolan*. I Riksorganisationen Auktoriserade Dramapedagoger (red) *Gestaltande möten*. RAD ss. 14-39

Lindstrand, S. (2023). *Tidiga insatser till barn och unga med psykisk ohälsa – hur kan vi främja välbefinnande?* [seminarie], 2023-01-18

<https://www.youtube.com/watch?v=OJQmChomMfU> [2023-08-31]

Lindvåg, A. (1988) *Elsa Olenius och Vår teater*. Raben och Sjögren

Norell Beach, A. & Berg-Danielsson, M-L. & Rädda barnen. (2000). *Goda grunder och pedagogiska möjligheter*. Värnamo

OECD. (2013). *Någonting måste göras åt den psykiska ohälsan för att förbättra förutsättningarna för svenska ungdomar att få jobb*

<https://www.oecd.org/fr/presse/sverigenagontingmastegorasatdenpsykiskaohalsanforattforbattaraforutsattningarnaforsvenskaungdomarattfajobb.htm> [2023-09-23]

Rädda barnen. *Barnkonventionen och barns rättigheter*.

<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnkonventionen/>

Rödholm, M. (2023). *Allt fler barn får psykiatrisk vård*

<https://skr.se/skr/tjanster/pressrum/nyheter/nyhetsarkiv/alltflerbarnfarpsykiatriskvard.71325.html> [2023-10-26]

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18* [23-12-14]

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr22*. [23-12-14]

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan*. Liber AB

Österlind, E. & Larsson, H. Stockholms universitet och Skolverket. (2022). *Drama utvecklar elevers språk*. Online. Internet. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/drama-utvecklar-elevers-sprak> [2023-04-13]

Bilagor

I bilaga 1 finner ni det brev som är adresserade till respektive respondent (till dramapedagog i grundskolan, rektor i grundskolan, dramapedagog i förskolan och rektor i förskolan). Ni ser ett exempel av de fyra som skickades.

I bilaga 2 finner ni samtyckesavtalet

I bilaga 3 finner ni de frågor som dramapedagogerna förväntades utgå ifrån vid intervjutillfället.

I bilaga 4 finner ni de frågor som rektorerna förväntades utgå ifrån vid intervjutillfället.

I bilaga 5 finner ni ett tillägg till samtyckesavtalet där respondenterna godkänner att transkriberingen av intervjuerna sparas. Av etiska skäl är respondenternas namn och mejladresser borttagna.

Dramapedagogers arbete i förskola och grundskola

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning då du är anställd som dramapedagog i förskolan. Intentionen med detta examensarbete är att ta reda på vad forskningen och praktiken säger om dramapedagogikens plats i förskolans och skolans värld. Rapporten kommer att undersöka hur dramapedagoger som är anställda i sin roll som dramapedagog på förskola och grundskola jobbar, kopplat till social hållbarhet inom fyra områden

Identitetsstärkande perspektiv
Gruppstärkande perspektiv
Utveckling och lärande
Trygghet och hälsa

Rapporten kommer också att synliggöra varför rektorn valt att anställa just en dramapedagog.

Frågeställningen är:

Hur kan preventivt dramapedagogiskt arbete påverka social hållbarhet bland elever i förskola/grundskola?

Informera om syfte och innehåll

Undersökningen genomförs genom en auskultation av dramapedagogen och därefter intervju med densamme, samt rektor på förskolan.

Då det var av stor vikt att dramapedagogen som arbetar på förskolan är anställd som dramapedagog (och inte förskollärare etc.) gjordes urvalet av förskola utifrån denna premis. Dramapedagogen hittades genom kontakter i förskolans värld.

Intervjuerna kommer att ske separat, dramapedagogen för sig och rektor för sig.

Ljud från intervjuerna kommer att spelas in för att lättare kunna hantera materialet.

Se frågor i följande bilaga. Ytterligare följdfrågor kan tillkomma baserat på informantens svar.

Vid önskan kan informanterna ta del av examensarbetet efter att arbetet godkänts av Västerbergs folkhögskola.

Deltagande och sekretess

Arbetet kommer att ligga i en databank på skolans lärplattform, tillgänglig för studerande och lärare. Examensarbetet kommer eventuellt även att användas i syfte att synliggöra för allmänhet, förskolor, grundskolor samt beslutsfattare, hur dramapedagogers arbete i förskola och grundskola kan se ut.

Insamlad data kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Meddela mig om ni önskar att vara anonym. Ni kan när som helst avsluta deltagandet i undersökningen utan att behöva motivera varför.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga
Storvik 23-10-06

Studerande:

Susanne Åberg

sanne_andersson@hotmail.com telefon 0733-601078

Ansvarig lärare:

Karin Erika Johansson

karin.erika.johansson@regiongavleborg.se telefon 070-353 91 54

Bilaga 2

Samtyckesformulär

Jag har fått skriftlig och muntlig information om studien och har möjlighet att ställa frågor.
Jag får behålla den skriftliga informationen.

☐

Jag samtycker till att delta i studien "Dramapedagogers arbete i förskola och grundskola"

Plats och datum	Underskrift

Ansvarig för studien

Ort och datum.....

Namnteckning.....

Frågor till respondent – dramapedagoger

- Vad är syftet med ditt arbete?
- Vad är din bild av betydelsen av ditt arbete, när det kommer till barnen/eleverna inom;
Identitetsstärkande perspektiv
Gruppstärkande perspektiv
Utveckling / lärande
Trygghet och hälsa
- Vilka dramapedagogiska metoder använder du?
- Hur ser samarbetet ut mellan dig och andra anställda på förskolan / skolan?
- Vilken är den största skillnaden mellan det du gör och det förskollärare / lärare gör, vilka blir dina tillägg?
- Finns det konkret evidens på resultatet av ditt arbete? Före / efter.
- Om det fanns en kursplan i drama utifrån det du gör, vad skulle det stå i den?

Frågor till respondent – dramapedagoger

- Vad är syftet med ditt arbete?
- Vad är din bild av betydelsen av ditt arbete, när det kommer till barnen/eleverna inom;
Identitetsstärkande perspektiv
Gruppstärkande perspektiv
Utveckling / lärande
Trygghet och hälsa
- Vilka dramapedagogiska metoder använder du?
- Hur ser samarbetet ut mellan dig och andra anställda på förskolan / skolan?
- Vilken är den största skillnaden mellan det du gör och det förskollärare / lärare gör, vilka blir dina tillägg?
- Finns det konkret evidens på resultatet av ditt arbete? Före / efter.
- Om det fanns en kursplan i drama utifrån det du gör, vad skulle det stå i den?

Frågor till respondent – rektor

Frågor till rektorerna

- Vilket är syftet med att anställa en dramapedagog?
- Vad är din bild av betydelsen av dramapedagogens arbete, när det kommer till barnen/eleverna inom;

Identitetsstärkande perspektiv

Gruppstärkande perspektiv

Utveckling och lärande

Trygghet och hälsa

- Vad anser du är den största skillnaden mellan det dramapedagogen gör och det förskollärare / lärare gör, vilka blir dramapedagogens tillägg?
- Finns det några mätbara resultat på arbetet som dramapedagogen gjort/gör?
- Ser du några ekonomiska fördelar med att anställa en dramapedagog?

Rektor i...

Till: Du
Mån 2024-02-05 14:41
Hej!
Absolut. Inga problem.
Allt gott!
Vänliga
Hälsningar

5 feb. 2024 kl. 11:49 skrev Susanne Åberg <sanne_andersson@hotmail.com>:
Hej
Nu är snart mitt examensarbete klart. Vi kom överens om att jag skulle radera ljudinspelningen från intervjun med dig. Jag undrar om det är ok att jag behåller transkriptionen från den? Maila mig din önskan i frågan.
Mvh Susanne Åberg

Dramapedagog i...

Från: Susanne Åberg <sanne_andersson@hotmail.com> **Skickat:** den 8 februari 2024 15:05
Till: Ämne: Re: Examensarbete - en fråga
Nej och skulle det bli aktuellt att användas i en kommande uppsats så hör jag av mig först.
/ Susanne
Skickat från min iPhone

6 feb. 2024 kl. 11:05 skrev
Så spännande Susanne! Absolut kan du behålla det . Antar att du inte ska använda det till något annat syfte?
Mvh

Från: Susanne Åberg <sanne_andersson@hotmail.com> **Skickat:** den 5 februari 2024 10:25
Till: Ämne: Examensarbete - en fråga
Hej
Nu är snart mitt examensarbete klart. Vi kom överens om att jag skulle radera ljudinspelningen från intervjun med dig. Jag undrar om det är ok att jag behåller transkriptionen från den? Maila mig din önskan i frågan.
Mvh Susanne Åberg

Dramapedagog i ...

Till:Du

Tis 2024-02-06 04:55

Grattis!

Det går bra:)

Mvh

Skickat från min iPhone

5 feb. 2024 kl. 11:48 skrev Susanne Åberg <sanne_andersson@hotmail.com>:

Hej

Nu är snart mitt examensarbete klart. Vi kom överens om att jag skulle radera ljudinspelningen från intervjun med dig. Jag undrar om det är ok att jag behåller transkriptionen från den? Maila mig din önskan i frågan.

Mvh Susanne Åberg

Rektor i...**Re: Examensarbete - en fråga**

Till:Du

Mån 2024-02-05 10:57

Absolut

Från: Susanne Åberg <sanne_andersson@hotmail.com>

Skickat: Monday, February 5, 2024 10:26:41 AM

Till:

Ämne: Examensarbete - en fråga

Hej

Nu är snart mitt examensarbete klart. Vi kom överens om att jag skulle radera ljudinspelningen från intervjun med dig. Jag undrar om det är ok att jag behåller transkriptionen från den? Maila mig din önskan i frågan.

Mvh Susanne Åberg